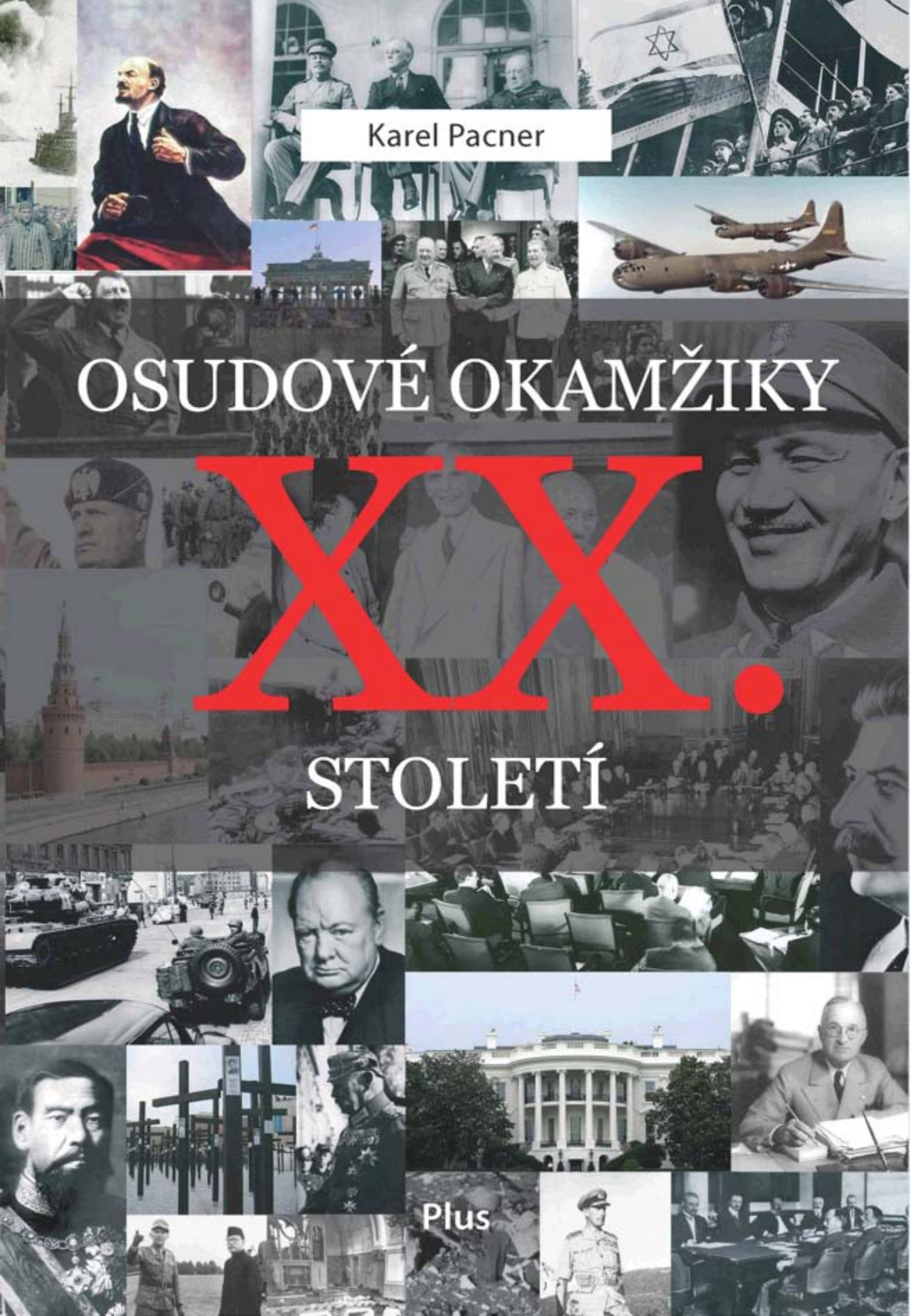

Karel Pacner

OSUDOVÉ OKAMŽIKY

XX.

STOLETÍ

Plus

OSUDOVÉ OKAMŽIKY

XX.

STOLETÍ

Karel Pacner

OSUDOVÉ OKAMŽIKY XX. STOLETÍ

Události, které zásadně ovlivnily náš svět

PLUS

© Karel Pacner, 2011

ISBN 978-80-259-0068-0

Obsah

Úvodem	
Propojený svět	9
1904–1905	
Příliš krvavý začátek	14
1917–1921	
Státní náboženství – nenávist	52
1922–1933	
Pomsta za ponížení z Versailles	98
1945–1947	
Komunismus bombou zadržený	144
1945–1947	
Rozlomený stát	186
1945–1948	
Návrat synů Davidových	214
1945–1949	
Spouštění železné opony	254
1921–1949	
Mao v Zakázaném městě	310
1953–1956	
Omezené odumírání tyranie	350
1957–1958	
Léčba z raketového šoku	396
1962	
Čtvrt hodiny do atomového pekla	424
1968–1969	
Vzpoury proti zavedenému pořádku	472
1981–1991	
Dodýchávání nemocného impéria	534
1991–1999	
Zpátky na Západě	630
Na závěr	
Neklidný začátek století	667
Prameny	672
Jmenný rejstřík	676

KAREL PACNER (*29. 3. 1936 v Janovicích nad Úhlavou). Po absolvování Vysoké školy ekonomické nastoupil do redakce Mladé fronty/MF Dnes jako redaktor specializovaný na popularizaci vědy a kosmonautiky. V červenci 1969 sledoval na Kennedyho kosmodromu na Floridě a v Houstonu let Apolla 11 na Měsíc. Od roku 1990 se pustil rovněž do psaní o moderní historii a špionáži. Několikrát získal cenu Akademie věd ČR za popularizaci vědy a cenu Rady vlády pro vědu a techniku ČR. V roce 2002 si šel pro cenu Trilobit (spolu s producentem ČT Karlem Hyníe) za televizní seriál o špionáži Československo ve zvláštních službách. Napsal přes 35 knih, například *...a velký skok pro lidstvo* (reportáž o Apollu 11), *Kolumbové vesmíru*, *Hledáme kosmické civilizace*, *Polidštěná galaxie*, *Osudové okamžiky Československa*, *Atomoví vyzvědači*, *Kosmiční špioni*, *Velké špionážní operace*.

www.karelpacner.cz

Úvodem

Propojený svět

Památce sta milionů zbytečně mrtvých v krutém XX. století

Jako malý kluk jsem trpěl občasnými záněty slepého střeva. Lékaři je vždycky rozháněli vakem s ledem přiloženým na pravou stranu břicha. Avšak v červnu 1945, kdy mi bylo devět let, to nezabralo. Nakonec mě odvezli do nemocnice v Klatovech. Lékaři zjistili, že nemohou slepé střevo vyoperovat, protože je zhnisané.

Dali tedy do rány gumové trubičky, aby mohl hnis vytékat ven. Ošetřovala mne lékařka – bělogvardějka. Po několika dnech trubičky vyndala a další noc utekla s gestapákem, svým milým, do západního Německa.

Hnis v břiše zůstal a dostal jsem zánět pobřišnice. Odborně řečeno měl jsem appendicitidu s peritonitidou. Otevřeli mi břicho na levé straně, aby hnis mohl líp vycházet ven. Ale vytvořil se abces a hnis mi putoval v břiše. Měl jsem vysoké horečky a přes všechny léky jsem se cítil stále hůř.

Nejspíš z londýnského rozhlasu BBC, který rodiče za války tajně poslouchali, věděli o zázračném léku penicilin, který mají američtí vojáci. A nás Američané osvobodili. Naši tedy připadli na myšlenku, že by o něj požádali nějakého amerického doktora.

Když o tom hovořili s primářem chirurgie, odmítl: „To zvládneme ještě našimi léky.“ Avšak druhý den ráno, v neděli, řekl mamince: „Paní, sežeňte ten penicilin!“ Maminka telefonovala domů tatínkovi, ten šel k doktoru Feldmanovi, jehož klatovský bratr se znal s jedním americkým lékařem. Američan potřeboval souhlas nadřízeného. Tatínkův kamarád, janovický rodák, profesor Vysoké školy zemědělské František Lom, který tam byl na prázdninách a uměl anglicky, doprovodil tatínka do Plzně na velitelství.

Odpoledne přijel za mnou do nemocnice americký lékař a přinesl tři ampulky penicilinu. Chlapci, který ležel na druhém lůžku se zlomenou nohou, dal lentilky – jak já mu je záviděl! A našim doktorům řekl, aby mně píchali injekce každé tři hodiny. Otec mu za to nabízel všechno možné – nic nechtěl.

Když mi začali dávat penicilin, měl jsem asi 41 stupňů horečky, do rána klesla na normál. Zázrak! Doktoři z celé nemocnice se na mne chodili dívat a vyptávali se svých kolegů, kteří mě ošetřovali, na podrobnosti. Dostal jsem 20–30 injekcí, přesněji si to nepamatuji. Rychle jsem se uzdravoval.

Jak to tak někdy bývá, léčba se několikrát zkomplikovala. Ještě asi třikrát rodiče sháněli penicilin, vždycky ho od Američanů dostali.

Vývoj penicilinu urychlila druhá světová válka – američtí a britští lékaři potřebovali tento zázračný lék na bojištích. To byl jeden pro lidstvo příznivý důsledek války, avšak válka přinesla mnohem víc lidského utrpení a materiálních ztrát. Ovšem já vděčím americkému penicilinu za život.

Nicméně po operacích mi zůstaly po obou stranách břicha povrchové kýly. Když jsem nesl v létě 1962 malé rádio do svého podnájmu, provalily se. Musel jsem znovu na operaci. Bydlel jsem v Praze-Braníku, proto jsem spadl pod krčský Institut klinické a experimentální medicíny. Objednali mě na říjen.

Když jsem se probouzel z narkózy, slyšel jsem sestru: „Chodící pacienti půjdou do krytu sami, ležící tam odneseme.“ Netušil jsem, že právě probíhá jeden z nejkritičtějších zápasů studené války mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Sověti chtěli instalovat na Kubě

rakety s atomovými hlavicemi, které by v případě konfliktu mohly vyhladit třetinu USA. Američané se je snažili od toho odvrátit. Vojska Varšavské smlouvy, kterým velela Moskva, a NATO, které řídil Washington, měly pohotovost. Hrozila atomová apokalypsa. Naštěstí se tuhle záležitost podařilo vyřešit, zahynul jeden americký pilot.

Ovšem takových osudových okamžiků bylo ve XX. století mnohem víc. Často jsme si je neuvědomovali, někdy i proto, že nám je vlády zamlčovaly, zvláště na naší straně železné opony. Teprve postupem času, jak se odtajňují archivy a promlouvají pamětníci, se před námi tyhle události vynořují.

A když se nad tím vším zamýšlíme, je šokující, jak na sebe postupně navazují, jak přenášejí impulzy z jedné země do druhé a jak se tento vývoj umocňuje do stále hroznějších podob. Jednotlivé události vytvořily řetězec souvislostí – svět se globalizoval. Vypukly tři velké požáry, ze kterých vylétaly jiskry zapalující další a další.

Dalším charakteristickým rysem minulého století je touha lidí bez ohledu na rasu a náboženství po míru a blahobytu. Těhle vysněné mety zneužili komunisté, kteří vábili nové příznivce na obraz všeobecného štěstí za komunismu. Bohužel jim uvěřily stamiliony a možná sto milionů lidí kvůli tomu zahynulo. Ani tenhle podraz není v historii lidstva ničím novým – tak se dostali k moci někteří diktátoři.

Nové století otevřelo neslýchaným, leč častým způsobem císařské Japonsko. Země, která se dosud izolovala od ostatního světa, přepadla bez vyhlášení války carské Rusko. V honbě za surovinami vstoupila tímto způsobem na světovou scénu.

Na spáleništi carského středověku se pokusili ruský knihomol Vladimír Lenin a gruzínský bankovní lupič Josef Stalin vybudovat ideální komunistickou říši, kterou si uprostřed 19. století vysnili němečtí salonní filozofové Karel Marx a Bedřich Engels. Když se jim to nepodařilo, aspoň si ji pro ostatní svět vyhlali.

Kupodivu, tahle Potěmkinova vesnice rozvrátila celé století. Bolševický stát, opřený o dědictví carismu, zesílil a hrozil celému světu, že ho spolkně. Sociální myšlenky, které byly v pozadí komunistické diktatury, podnítily dva věrozvěsty k nesmyslným státním experimentům: fašistu Benita Mussoliniho v Itálii a nacistu Adolfa Hitlera v Německu. Strach střední třídy z bolševismu otevřel tomuto novému typu diktatury cestu.

Hitler se rozhodl, že bolševiky rozdrtí, ale narazil na nezměrnou statečnost obyvatel Sovětského svazu. Jejich sebeobětování však nestačilo, nad nacismem nemohli zvítězit bez gigantického úsilí Velké Británie a Spojených států.

Oharky z ohně druhé světové války vystřelily do celého světa. Najednou se plně projevila globalizace.

Porážka nacismu otevřela komunismu brány do východní a střední Evropy – všude, kam vkročila bota sovětského vojáka, nastolil diktatury. Američané, kterým dosud vyhovovala izolace daná Atlantikem a Pacifikem, museli připustit, že pokud nevstoupí na světovou scénu jako po první světové válce, vymstí se jim to a nakonec i oni budou smeteni – tentokrát sovětským imperialismem.

Umučení šesti milionů evropských Židů nacisty přivedlo k životu Stát Izrael, a tím otevřelo bolavý vřed na Blízkém východě. Zapojení vojáků z kolonií do války vedlo k národnímu sebeuvědomování a ke vzniku řady samostatných států v Asii a Africe. Na tuhle dekolonizaci neměl nikdo správný recept, všichni jenom nadšeně improvizovali. Za obět komunismu padla i zkorumpovaná a chudá Čína, za války rozvrácená Japonci.

Zatímco před druhou světovou válkou představoval Sovětský svaz jenom enklávu komunismu víceméně neškodnou pro ostatní, po roce 1945 se proměnil v globální hrozbu. Svět se nově rozdělil takovým způsobem, jaký dosud nikdo neznal – Josef Stalin začal vyhrožovat vyspělému světu západní Evropy a Severní Ameriky zkomunizováním. Spadla železná opona a zrodila se studená válka. Zpočátku držela Kreml na uzdě hrozba americké atomové bomby.

Smrt sovětského diktátora tyto útočné plány zpochybnila, přesto přetrvávaly ve formě harašení zbraní dál. Stalinův dramatický odchod – jaký paradox – současně upevnil mírnější formu despotie v celém sovětském impériu.

Hlavní soupeření mezi komunistickým Východem, představovaným Sovětským svazem, a demokratickým Západem, jehož vůdcovství se ujaly Spojené státy, se pozvolna přenášelo z ideologického a bitevního pole na pole konzumu, celosvětové komunikace a stále složitější spotřební i vojenské techniky. Některá nepovedená dobrodružství bolševických předáků, jako invaze do Afghánistánu, obnažovala nová bolavá místa. V tomto případě podnítila militantní islám – a Američané ho zpočátku podněcovali, aniž domýšleli jeho možné důsledky.

První, kdo prolomil hradbu diplomatické cudnosti, byl uprostřed osmdesátých let americký prezident Ronald Reagan – rozhodl, že komunismus nelze jenom zadržovat jako dosud, musíme zničit přímo jeho srdce. Opožděný pokus o renovaci tohoto systému, zahájený Michaelem Gorbačovem ve stejné době, se nepovedl – bolševický systém v konfrontaci s kapitalismem nevydržel. Sovětský vůdce se nepoučil z příkladu československého Alexandra Dubčeka, který se o dvě desetiletí dřív rovněž pokusil o opravu socialistického režimu – neúspěšně.

Pád sovětského impéria – třetí velký požár století – vyvolal politické zemětřesení v Asii a v Evropě. Jeho otřesy budou asi ještě dlouho doznívat. Státy střední Evropy se najednou ocitly v naprostém bezpečnostním vakuu. Nebylo snadné prolomit tradiční myšlení, aby s nimi počítalo NATO.

Vývoj lidstva je plný bolesti, ale musíme připustit, že z ní vyrůstala i lepší budoucnost. Minulé století bylo patrně nejkrutější v celé historii. Ovšem přivádí nás k otázce: Jaké dobré, či špatné dědictví přinese našim potomkům, obyvatelům XXI. století?

1904–1905

Příliš krvavý začátek

Japonsko, které se dosud izolovalo, poprvé vstoupilo na světovou scénu dobovačnou válkou a Rusko, považované za evropskou velmoc, poprvé prokázalo velkou slabost

Kdyby tento ruský reformátor žil delší dobu, určitě by se odvíjelo 20. století úplně jinak – dokonce by se možná na scénu nedostali takoví velezločinci jako Lenin, Stalin, Hitler a Mao Ce-tung a byli bychom ušetřeni obou světových válek. Ale i on cítil, že mu nebude dopřáno dílo dokončit, jak o tom svědčí první věta jeho poslední vůle z roku 1906, která začínala slovy: „Až mě zavraždí, pohřbete mě...“

Petr Arkadjevič Stolypin – gubernátor, ministr vnitra a ministerský předseda – předpovídal správně. Po mnoha neúspěšných pokusech o atentát ho zastřelil agent tajné státní policie. Ovšem nebyl to poslední státník, kterého poslal na onen svět příslušník policie či vlastní stráž – to se stává odnepaměti.

Narodil se ve šlechtické rodině 4. dubna 1862 v saských Drážďanech. Většinu života prožil v carském Rusku zmitaném hospodářským chaosem, nepořádky a zkorumpovanou byrokracií – na jedné straně obrovská bída, zvláště na venkově, kde panoval středověk, na druhé straně rozmařilost a povýšenost boháčů.

Jeho rodina patřila ke staré ruské šlechtě, znala svůj rodokmen od 16. století. Stolypinův otec jako generál dělostřelectva jednu dobu velel moskevskému Kremlu. Za ženu si vzal dceru ministra zahraničí knížete Alexandra Gorčakova, jehož otec vedl ruskou armádu v době krymské války v padesátých letech 19. století proti Osmanské říši.

Ještě během studií na fyzikálně-matematické fakultě Petrohradské univerzity se mladý muž oženil s Olgou Neidhardtovou pocházející z prominentní moskevské rodiny. Původně byla nevěstou jeho bratra, ale toho zabili v souboji.

Když v roce 1885 ukončil na výtečnou univerzitu, nastoupil na ministerstvo státních majetků. Jeho kariéra pokračovala závratným tempem – nikdo ho neprotežoval, stoupal proto, že prokazoval velké schopnosti. Už po čtyřech letech ho poslali do provincie Grodno (původně Kovno, dnes patří do Běloruska) na litevsko-polském pomezí jako gubernátora, nejmladšího pána oblasti. Odtud přešel v roce 1902 do Saratova.

Právě v Kovně si všiml, že tam rolníci hospodaří samostatně a efektivně – jako třeba v Polsku a v Prusku. Naproti v Saratově, stejně jako ve středním Rusku, převažovaly občiny, kde půda patřila obci a obdělávali ji všichni obyvatelé. Neměli však velký zájem starat se o ni, byli chudí a nespokojení.

Masy chudáků táhly krajem a ze msty v noci zapalovaly výstavnější domy. Proti nejagresivnějším vysílal gubernátor Stolypin policii a armádu. Přitom věděl, že to není východisko. Na rozdíl od jiných vládních úředníků se nezabarikádoval ve svém sídle, nýbrž navštěvoval vesnice, odkud pocházeli největší vzbouřenci. Mluvil s nimi, navrhoval jim, jak mají hospodařit, a snažil se je odvracet od násilí. Jednou si při debatě všiml muže, který ho zjevně chtěl zastřelit. Chladnokrevně se k němu obrátil, rozhalil kabát a vyzval ho, aby střílel. Jindy agitátora, který proti němu chtěl demagogicky zaútočit, odzbrojil tím, že ho požádal, aby mu podal kabát.

Kníže Petr Stolypin

Stolypin se utvrzoval v přesvědčení, že „pozemková otázka nebude vyřešena a hrozba revoluce nebude zažehnána,“ jak napsal známý britský historik Orlando Figes v knize *Lidská tragédie*, „dokud se nezruší občinový systém a nevznikne stabilní vrstva rolníků vlastních polností, takže bude mít stejný zájem na zachování stabilních poměrů jako pozemková šlechta“.

O úspěších čtyřiačtyřicetiletého gubernátora se mluvilo i v Petrohradě. V dubnu 1906 ho car povolal do Petrohradu a jmenoval ministrem vnitra. V červenci ho Mikuláš II. povýšil na předsedu vlády.

Nový premiér zahájil heslem: „Liberální reformy a silná vláda!“ Proto chtěl víc energie věnovat rozpracovávání reform a navazování dialogu s politickou opozicí, nikoli chytání revolucionářů. „Aby monarchie přežila, potřebovala nalézt pevnou základnu v podpoře veřejnosti,“ napsal Richard Pipes v knize *Dějiny ruské revoluce*, „zemi bylo třeba vládnout spíše s jejím souhlasem než nařízeními. V určitém smyslu připomínal Stolypin Bismarck – i když byl neochvějným konzervativcem, uvědomoval si nutnost přizpůsobit monarchii zániku tradičního režimu a vzniku moderního národa.“

Jeho úmysl změnil atentát, který uskutečnili militantní eseři – 12. srpna 1906 vyhodili do povětří část jeho rezidence. Zahynulo sedmadvacet lidí včetně dvou teroristů, ze dvatřiceti raněných jich šest zemřelo druhý den v nemocnici. Jeho dcera a tříletý syn Arkadij byli raněni, čtrnáctiletá Natálie měla obě nohy rozdrčené od stehů dolů. Zato předseda vlády zůstal nezraněn.

Krátce nato Stolypin získal poslance dumy (parlamentu) k přijetí zákona o civilních polních soudech, které měly vynášet rozsudky do osmačtyřiceti hodin po zatčení, a do dalších čtyřiačtyřiceti hodin měla následovat poprava. Potřeboval zastavit teror – v letech 1906–1907 levicovní násilníci zabili nebo těžce zranili na 4500 státních zaměstnanců a stejný počet ostatních lidí. Zatímco do podzimu 1906 odsoudily ruské soudy k smrti v průměru devět lidí za rok, od srpna do následujícího dubna jich poslaly na šibenici 1102. Bolševici mluvili o „Stolypinově kravatě“, což byla katova smyčka, a policejním vozům, do kterých sbírali zatčené, se říkalo „stolypin“. Další desetitisíce revolucionářů z měst a nespokojených vesničanů putovaly do vyhnanství na Sibiř. Předseda vlády odmítal zatýkání rukojmí, odmítal i mučení zadržených, ale v praxi se tento rozkaz moc nedodržel.

Během tří let vláda zakázala vydávat stovku novin a časopisů s radikálním obsahem, rovněž rozpustila některé odborové svazy.

Stolypin považoval za nejdůležitější reformu zemědělství. Zákon, podle něhož každý mužik měl možnost koupit si na státní úvěr část komunálních pozemků čili obcíny, podepsal 9. listopadu 1906. Tímto způsobem chtěl vytvořit třídu středních rolníků, která by se stala opěrným sloupem mocnářství. Rovněž jim umožnil svobodu pohybu, kterou dosud neměli. Věřil, že se během jedné generace podaří pozvednout ruské zemědělství na úroveň Německa. Po zrušení nevolnictví carem Alexandrem II. v únoru 1861 to byl největší pokus o přeměnu života na venkově. Ovšem nenávisť prostých zemědělců a bezzemků k bohatým statkářům nezlomil. Konzervativní venkov o žádné změny nestál, sabotoval je, navíc chyběli schopní úředníci, kteří by změny prosazovali. Proto také do roku 1916 požádala o přidělení půdy do soukromého vlastnictví jenom necelá čtvrtina obcínových hospodářství.

Nový předseda vlády nastartoval i vzrůst průmyslu a dal zaměstnancům právo na stávku, sociální a úrazové pojištění. Uzákonil povinnou školní docházku. Jeho snaha však narazila na pravoslavnou církev, která školství ovlivňovala. Navrhl modernější podmínky pro činnost místních soudů a stanovil pravidla pro policii. Chránil občanské svobody a zamezil diskriminaci Židů.

Předpokládal, že tyhle reformy potrvají dlouho, určitě dvacet let. Při jejich uskutečňování se však potýkal s nepřízní konzervativních kruhů v čele s carem i se zastaralým venkovem – informace o novinkách se k lidem, kterým měly pomoci, často ani nedostaly. Také vůdcové opozice ho zlobili, protože požadovali změny okamžitě, nechťeli na nic čekat. Ostře vystupoval proti opozici, zvláště levicové, a anarchistům. Od února 1907 neměla vláda v dumě pro své reformy podporu – převažovali zástupci socialistických stran. Proto nechal v létě některé sociálně demokratické poslance, obviněné ze spiknutí, uvěznit. Vzápětí vláda přijala nový volební zákon, podle něhož se volitelnost dělníků, zemědělců a příslušníků neruských národností snížila, zatímco zastoupení bohatších vrstev posílila. Když se v listopadu sešla třetí дума, převažovali v ní poslanci vládních stran.

Stolypin se snažil protlačovat zákony a nařízení, jimiž by omezoval vliv dvora. Navíc když rozdrtil teroristy, panovník už ho nepotřeboval. „Čím úspěšnější Stolypin byl, tím méně byly jeho služby žádané a tím intenzivněji vůči němu narůstal carův odpor,“ napsal Pipes. Proto s ním neměl nejlepší vztahy. Soboty a neděle raději trávil s rodinou než na honech s carem a jeho služebníky. Když chtěl za pomoci dumy zbavit Mikuláše II. velení válečného loďstva, narazil. Podal demisi, ale car ji nepřijal, protože za něj neměl náhradu. Loďstvo nakonec zůstalo dvoru.

Ani policii se mu nepodařilo dostat pod kontrolu vlády, protože jejím velitelem byl na přímělu carevny jmenován generál P. G. Kurlov. Reorganizace prohnílé místní správy zase vadila venkovské šlechtě – přišla by o moc. Zato protlačil zákon rozšiřující práva rolníků v západních oblastech státu na úkor polské šlechty. Opět hrozil odstoupením. Za Stolypinem stála carova matka, která syna přemluvila, aby s návrhem souhlasil, byť to bylo proti vůli jeho ženy.

Car nestál ani o mírnější formu konstituční monarchie, chtěl pořád vládnout sám. Neuvědomoval si, že – jak říká český historik Václav Veber – byl tento premiér jedinou nadějí na záchranu carského režimu. „Stolypin měl evropské vzdělání, ale s evropskými zvyklostmi se neztotožnil. Chtěl jít vlastní cestou, demokratický stát západního typu rozhodně nebyl jeho ideálem.“

Koncem srpna 1911 se měl v Kyjevě odhalovat pomník caru Alexandru II. Stolypin cítil, že se blíží jeho konec. Před odjezdem na Ukrajinu předal jednomu ze svých nejbližších asistentů krabici s tajnými spisy: Kdybych se nevrátil, zničte je! Odmítl osobní stráž, odmítl neprůstřednou vestu. Varování policie, že se proti němu chystá atentát, nebral na vědomí.

Večer 1. září se v Opeře účastnil představení *Pohádka o caru Saltánovi* od skladatele Nikolaje Rimského-Korsakova. Mikuláš II. seděl se čtyřmi dcerami ve své lóži, Stolypin oblečený do sněhobílého smokinku měl místo v první řadě.

O přestávce stál u orchestřiště, mluvil s knížetem Fredericksem a rozhlížel se po obecenstvu – hledal agenty policie. Najednou k němu přišel mladík v tmavém obleku, vytáhl revolver a dvakrát na něj vystřelil. Poprvé ho zasáhl do pravé ruky, podruhé do hrudi, ale kulka sklouzla po medaili do břicha, kde poškodila játra.

Stolypin, jako by si neuvědomoval, co se přihodilo, stáhl si rukavice a rozepjal sako. Když uviděl vestu prosáklou krví, sesunul se do křesla. Ještě měl dost sil, aby vykřikl: „Jsem šťastný, že umírám za cara!“

Na atentátníka se vrhlo několik diváků a začalo ho mlátit. „Jak jste se sem dostal?“ zeptal se ho kyjevský gubernátor Alexej Girs. Mladík ukázal vstupenku číslo 406 vydanou pro agenta tajné policie, které se říkalo Ochranka.

Čtyřiaadvacetiletý student Dmitrij Bogrov byl anarchista. Policii se nabídl jako informátor, když potřeboval peníze. Vedli ho tam pod jménem „Alenskij“. Není vyloučeno, že vraždu spáchal s vědomím některých nadřízených. Soud ho poslal na šibenici. Agent Ochranky, revolucionář a věčný student – spojení těchto profesí se u ruských atentátníků osvědčilo i později.

Zraněného Stolypina odvezli do nemocnice, zdálo se, že atentát přežije. Pátý den skončil. „I když o život přišel rukou atentátníka,“ domnívá se Pipes, „byl Stolypin politicky zničen právě lidmi, kterým sloužil a které se snažil zachránit.“

Když musel na jaře 1917 car Mikuláš II. podepisovat svou abdikaci, prý si povzdechl: „Kdyby žil Stolypin, tak se to nestalo.“